

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna å kapitalbudgeten för budgetåret 1963/64 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

KAPITALBUDGETEN

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 8, punkt 107, s. 297—304 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1963) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Enligt beräkningarna i statsverkspropositionen till 1962 års riksdag uppskattades medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag till ca 1 187 mkr. under *budgetåret 1961/62*. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna stannade emellertid vid ca 1 158 mkr. och underskred således de beräknade utgifterna med ca 29 mkr. Anslagsbehållningarna minskade med ca 22 mkr.

I fjolårets investeringsplan för kommunikationsverken framhölls, att en ytterligare stegring av affärsverkens investeringar för *budgetåret 1962/63* var välmotiverad. En hög investeringsnivå krävdes bl. a. för att den i stort sett ökande efterfrågan på verkens tjänster skulle kunna tillgodoses. Vidare var en omfattande investeringsverksamhet ett avgörande villkor för strävandena att förbilliga och effektivisera driften. Dock talade bl. a. planerings- och projekteringsläget för en viss begränsning i kommunikationsverkens investeringar i förhållande till verksamhetsmyndigheternas förslag.

Utifrån nämnda utgångspunkter förordades för budgetåret 1962/63 ett totalt rambelopp av 1 128,5 mkr., vilket jämfört med det föregående budgetåret innebar en ökning med 25 mkr. För övriga investeringar beräknades en medelsförbrukning av 49,5 mkr., varav 31,5 mkr. för ljud- och televisionsradioanläggningar samt radioanläggningar för luftfarten, 6,5 mkr. för vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad, 11,0 mkr. för storflygplats och 0,5 mkr. för inköp av grustag.

I fråga om de rambegränsade investeringarna har Kungl. Maj:t för televerket, vattenfallsverket och förrådsfonden medgivit ramhöjningar om resp. 3,0, 3,0 och 3,3 mkr. i syfte att förbättra sysselsättningsläget på vissa orter. Vidare förordas en ökning av luftfartsverkets ram med 0,3 mkr. för att en utbyggnad av Torslanda flygplats skall kunna påbörjas innevarande budgetår. Totalt kan således de ramreglerade investeringarna beräknas uppgå till 1 139,6 mkr. för innevarande budgetår.

Även beträffande de icke ramreglerade investeringarna har vissa förskjutningar ägt rum, sedan beräkningarna förra året verkställdes. Sålunda upptages nu investeringarna för televerket, sedan ytterligare medel använts för vissa arbeten i sysselsättningsstödande syfte, med ett belopp som överstiger beräkningarna våren 1962 med 1,8 mkr. Vattenfallsverkets och luftfartsverkets investeringar ökar i förhållande till de tidigare beräkningarna med resp. 9 mkr. och 4,5 mkr. Posten övriga investeringar uppföres därför totalt med 66,8 mkr. För kommunikationsverken upptages alltså sammanlagt (1 139,6 + 66,8) 1 206,4 mkr., vilken summa överstiger det för ett år sedan beräknade beloppet med 24,9 mkr.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslogs i 1962 års statsverksproposition koncentreras investeringsanslagen för budgetåret 1963/64 till i stort sett ett kollektivanslag för varje fond. I samband härmed förordas att den nuvarande uppdelningen på ramreglerade och icke ramreglerade anslag slopas.

För budgetåret 1963/64 föreslår verksstyrelserna investeringar om sammanlagt 1 257 mkr., vilket i jämförelse med de under våren 1962 för riksdagen framlagda beräkningarna för innevarande budgetår skulle innebära en ökning med 76 mkr. Beträffande de olika verken föreslås ökningsförändringar för postverket, televerket, statens järnvägar och förrådsfonden med resp. 4, 74, 17 och 10 mkr. För vattenfallsverket och luftfartsverket föreslås minskningar av investeringsomslutningen med resp. 26 och 3 mkr.

Departementschefen anför beträffande de framförda förslagen att han vid en avvägning utifrån olika synpunkter har ansett sig böra för nästa budgetår under ifrågavarande fonder räkna med en total medelsförbrukning av 1 204,5 mkr., innebärande en ökning med 23 mkr. i förhållande till beräkningarna för innevarande budgetår i 1962 års statsverksproposition samt propositionerna nr 75 och 120. Departementschefens förslag innebär, att jämfört med den för innevarande budgetår i förenämnda propositioner beräknade medelsförbrukningen postverkets, televerkets och förrådsfondens investeringar uppräknas med resp. 3,5, 53,0 och 3,0 mkr. För vattenfallsverket och luftfartsverket har minskningar med resp. 27,5 och 9,0 mkr. ansetts möjliga. Medelsförbrukningen för statens järnvägars investeringar upptas med ett oförändrat belopp.

Den för budgetåret 1963/64 förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i tabellen även upptagits siffrorna för den år 1962 i nyssnämnda propositioner beräknade medelsförbrukningen för motsvarande investeringar under budgetåret 1962/63.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1963/64

	1962/63 Enl. prop. 1962: 1 m.m.	1963/64 Verkens förslag	1963/64 Förordat av dep.ch.
	miljoner kronor		
Postverket	6,5	10,8	10,0
Televerket, exklusive rundradio	327,7	401,0	380,0
Televerket, rundradio	30,8	31,5	31,5
Statens järnvägar	315,0	331,9	315,0
Vattenfallsverket	439,5	413,0	412,0
Luftfartsverket	18,5	15,1	9,5
Förrådsfonden	43,5	53,6	46,5
	Summa 1 181,5	1 256,9	1 204,5

Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle alltså för nästa budgetår uppgå till 1 204,5 mkr. att jämföras med för budgetåret 1962/63 under förra våren beräknade 1 181,5 mkr., vilket innebär en ökning med 23 mkr.

I fråga om anslagsberäkningarna för budgetåret 1963/64 anför departementschefen följande.

I 1962 års statsverksproposition (bil. 2 p. 7) förordades att de olika investeringsanslagen under varje kapitalfond skulle sammanslås till i huvudsak ett enda kollektivanslag. Förutom dessa kollektivanslag borde särskilda anslag behållas för dels sådana investeringar som avskrivs över driftbudgeten, dels ljudradio- och televisionsinvesteringarna, dels ock investeringarna i radioanläggningar för luftfarten. På resp. kollektivanslag skulle en viss marginal utöver ramen finnas tillgänglig för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår. Riksdagen hade ej något att erinra mot det framlagda förslaget.

Berörda affärsverk samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såvitt avser investeringarna i verkets förrådsfond, har i sina petita för budgetåret 1963/64 beaktat vad föredraganden i berörda avseende anfört och i enlighet härmed i stort sett äskat ett enda kollektivanslag för sina resp. investeringar. Vid de ytterligare överväganden som skett inom berörda departement beträffande anslagsredovisningen har det befunnits ändamålsenligt att låta samtliga investeringar avseende berörda affärsverksfonder och väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond ingå i ett enda kollektivanslag för varje fond. För televerkets fond bör emellertid även ett särskilt kollektivanslag upptas för investeringarna avseende ljudradio och televi-

sion. Någon anledning att skilja mellan ramreglerade och icke ramreglerade anslag torde icke längre finnas, utan samtliga investeringar inom berörda fonder synes kunna göras ramreglerade.

I enlighet med det sagda äskas för investeringar under ifrågavarande fonder följande investeringsanslag nämligen *Posthus m. m.*, *Teleanläggningar m. m.*, *Rundradioanläggningar*, *Järnvägar m. m.*, *Kraftstationer m. m.*, *Flygplatser m. m.* samt *Vägmaskiner m. m.* Till de nya anslagen torde få överföras behållningarna vid utgången av budgetåret 1962/63 på de anslag, som ingår i de nya kollektivanslagen.

Den förordade anslagskoncentrationen syftar till att ge de affärsdrivande verken och förrådsfonden ökad frihet i investeringshänseende inom de totalramar, som fastställs av Kungl. Maj:t. Förutom den ökade rörelsefrihet, som anslagskoncentrationen i sig självt skulle ge, har vattenfallsstyrelsen föreslagit vissa ytterligare lättnader i förhållande till vad som f. n. gäller i fråga om verkets investeringar. Om Kungl. Maj:ts tillstånd skulle erfordras för vissa investeringar, borde enligt vattenfallsstyrelsen en relativt hög gräns sättas.

Enligt min mening bör i vissa avseenden lättnader göras i de föreskrifter för investeringsmedlens användning som utfärdas av Kungl. Maj:t. Bl. a. torde det nu gällande maximibeloppet av 100 000 kr. för projekt utanför investeringsplanen böra höjas väsentligt för telestyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen. Även beträffande inköp av fastigheter torde vissa verk kunna ges ökad frihet. I likhet med vad nu gäller bör för samtliga verk en redogörelse lämnas i efterhand för arbeten vid sidan av investeringsplanen och för fastighetsköp. Kungl. Maj:ts tillstånd torde alltså böra inhämtas när det gäller postverkets och statens järnvägars inköp av bilinjer samt vattenfallsverkets inköp av större fallrättigheter och av enskilda distributionsföretag. Kungl. Maj:t torde också i andra fall, när så anses lämpligt eller nödvändigt, böra ge erforderliga föreskrifter om affärsverkens investeringar.

Frågan om bestämmelserna för de nya kollektivanslagens användning torde jag få anmäla för Kungl. Maj:t i samband med utfärdandet av regleringsbrev för anslagen under de olika fonderna.

Beträffande anslagsberäkningarna anför departementschefen slutligen att anslagen i princip beräknats så, att de jämte förutsedda behållningar motsvarar angivna medelförbrukningsbelopp. I anslagen har också inräknats en extra marginal för att möjliggöra ökade investeringsramar om så skulle komma att bli påkallat av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl.

I efterföljande tablå lämnas en sammanfattande översikt av den faktiska och beräknade investeringsomfattningen under de i det föregående berörda budgetåren. Därur framgår även beräkningen av de för investeringarnas genomförande erforderliga anslagsbeloppen. Siffrorna anger mkr.

	Investeringsutgifter	Av verken planerade investeringsutgifter		Av departementschefen beräknade investeringsutgifter		Reservationer den 30/6	Anslag	Förslag	Beräknade reservationer d. 30/6
	1961/62	1962/63	1963/64	1962/63	1963/64	1962	1962/63	1963/64	1963
Postverket	5,5	8,3	10,8	6,5	10,0	4,7	6,0	7,0	4,2
Televerket, exkl. rundradio . . .	295,0	338,1	401,0	330,7	380,0	26,8	323,8	402,0	16,1
Televerket, rundradio . . .	23,8	29,0	31,5	32,6	31,5	—	28,8	35,0	—
Statens järnvägar	315,9	349,2	331,9	315,0	315,0	43,6	305,7	312,0	34,3
Vattenfallsverket	458,6	455,0	413,0	451,5	412,0	43,6	431,4	430,0	23,5
Luftfartsverket	19,8	24,8	15,1	23,3	9,5	8,6	17,9	7,5	3,2
Förrådsfonden	39,5	45,6	53,6	46,8	46,5	5,1	44,0	49,0	2,3
Summa	1 158,1	1 250,0	1 256,9	1 206,4	1 204,5	132,4	1 157,6	1 242,5	83,6

Utskottet. I den av fjolårets riksdag godkända investeringsplanen för kommunikationsverken beräknades den ramreglerade medelsförbrukningen under innevarande budgetår uppgå till ett belopp av 1 130,0 mkr. I syfte att förbättra sysselsättningsläget på vissa orter har sedermera av Kungl. Maj:t för televerket, vattenfallsverket och förrådsfonden ramhöjningar om resp. 3,0, 3,0 och 3,3 mkr. medgivits. Dessutom anses luftfartsverkets ram böra ökas med 0,3 mkr. för att en utbyggnad av Torslanda flygplats skall kunna påbörjas redan innevarande budgetår.

För de ej ramreglerade investeringarna beräknades ursprungligen en medelsomslutning om 51,5 mkr. Även denna förutsattes nu höjd genom ökning av tele-, vattenfalls- och luftfartsverkens investeringar med resp. 1,8, 9,0 och 4,5 mkr. Kommunikationsverkens totala investeringsutgifter under innevarande budgetår skulle därmed komma att uppgå till (1 139,6 + 66,8) 1 206,4 mkr., vilket i förhållande till det under våren 1962 beräknade beloppet innebär en höjning med 24,9 mkr.

Vad departementschefen sålunda förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Med hänsyn till befintliga medelsreservationer erfordras ej heller från riksdagens sida någon särskild anslagsanvisning för den förutsatta medelsförbrukningen.

I sina anslagsframställningar för nästa budgetår har verksstyrelserna räknat med en sammanlagd medelsförbrukning om 1 257 mkr. Departementschefen finner emellertid vid en avvägning utifrån skilda synpunkter medelsförbrukningen böra begränsas till ett belopp av 1 204,5 mkr., innebärande en ökning med 23 mkr. i förhållande till beräkningarna våren 1962 av medelsförbrukningen för motsvarande ändamål under innevarande budgetår. För postverkets, televerkets och förrådsfondens investeringar föreslås

därvid uppräknningar med resp. 3,5, 53,0 och 3,0 mkr., medan för vattenfalls- och luftfartsverken minskningar med resp. 27,5 och 9,0 mkr. ansetts möjliga. För statens järnvägars del upptas medelsförbrukningen med samma belopp som för innevarande år.

Till närmare belysning av de framlagda förslagen har departementschefen i propositionens inledande översikt lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehoven inom de olika verken samt i korthet berört investeringarnas inriktning för nästa budgetår. Vad därvid anförts har i nu förevarande sammanhang icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet biträder således Kungl. Maj:ts förslag beträffande investeringsverksamhetens totala omslutning samt dess fördelning de skilda verken emellan. Under resp. punkter i det följande tillstyrker utskottet anvisandet av de anslag, som erfordras för investeringsplanens genomförande. I samband härmed kommer utskottet också att redovisa sitt ställningstagande till vissa motionsledes väckta frågor.

Vidkommande anslagsredovisningen har departementschefen erinrat om det vid fjolårets riksdag fattade beslutet, att de olika investeringsanslagen under varje kapitalfond skulle sammanslås till i huvudsak ett kollektivanslag. Förutom dessa kollektivanslag borde särskilda anslag behållas för dels sådana investeringar som avskrivs över driftbudgeten, dels ljudradio- och televisionsinvesteringarna, dels ock investeringarna i radioanläggningar för luftfarten. På resp. kollektivanslag skulle en viss marginal utöver ramen finnas tillgänglig för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår. Vid de överväganden som under departementsbehandlingen skett i denna fråga, har det nu befunnits ändamålsenligt att låta samtliga investeringar avseende berörda affärsverksfonder och väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond ingå i ett enda kollektivanslag för varje fond. För televerkets fond har emellertid även ett särskilt kollektivanslag ansetts böra upptagas för investeringarna avseende ljudradio och television. Någon anledning att längre skilja mellan ramreglerade och icke ramreglerade anslag har icke heller ansetts föreligga. Samtliga investeringar föreslås sålunda ingå i ramen för resp. fond.

Utskottet finner för sin del den föreslagna omläggningen innebära avsevärda fördelar ur anslagstekniska synpunkter samt vara väl ägnad att tjäna det därmed angivna syftet, nämligen att ge de affärsdrivande verken och förrådsfonden ökad frihet i investeringshänseende inom de totalramar som fastställs av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill och under erinran jämväl att utskottet redan tidigare (jfr SU 1957: 9 och 1958: 9) uttalat sig för en sådan anslagskoncentration samt för en avveckling helt eller delvis av ramregleringen biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Ej heller har utskottet funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anført och förordat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Statens affärsverksfonder

Postverket

2:o) **Postverkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 108, s. 305—314) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1963/64 under postverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag å 7 000 000 kr.

I skrivelser den 30 augusti och den 27 oktober 1962 har *generalpoststyrelsen* framlagt sina petita för budgetåret 1963/64. För en redovisning av innehållet i styrelsens framställning får utskottet hänvisa till propositionen (s. 305—312).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit ett gemensamt utlåtande över generalpoststyrelsens, telestyrelsens, järnvägsstyrelsens, vattenfallsstyrelsens och luftfartsstyrelsens äskanden samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning angående investeringsanslag under verkets förrådsfond (s. 312 och 313).

Departementschefen erinrar bl. a. om att han enligt investeringsplanen för kommunikationsverken räknat med en medelsförbrukning av 10,0 mkr. under nästa budgetår. Beträffande fördelningen i stort av detta belopp på de olika anslagsändamålen får utskottet hänvisa till en på s. 314 i propositionen intagen tabell. Departementschefen anför att den av generalpoststyrelsen framlagda investeringsplanen för nästa budgetår bl. a. syftar till att tillgodose behov av tidsenliga lokaler och rationella driftförhållanden och därmed även har betydelse för postverkets möjligheter att upprätthålla en tillfredsställande service.

Departementschefens förslag innebär att om- och tillbyggnad av posthusen i Linköping och Finspång kan påbörjas under nästa budgetår. Det samma gäller även en andra etapp av om- och tillbyggnaden av bangårds-posthuset i Stockholm liksom ett nytt posthus inom bangårdsområdet i Borås. I fråga om övriga investeringar medger investeringsramen bl. a. att en väsentligt utökad ersättnings- och nyanskaffning av postverkets bilmateriel kan ske. Sålunda torde en ej oväsentlig upprustning av postverkets bestånd av bussar för diligenstrafiken kunna ske under nästa budgetår.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Yngve Nilsson* och *Arvidson* (I: 244) och den andra inom andra kammaren av herr *Darlin m. fl.* (II: 285), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skri-

velse till Kungl. Maj:t hemställa om att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att förbättra postförbindelserna i glesbygderna, inte minst i skärgården.

Beträffande de skäl som motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 285.

Utskottet. I sina anslagsframställningar för nästa budgetår har generalpoststyrelsen räknat med en medelsförbrukning för investeringsändamål om 10,8 mkr. Departementschefen har emellertid ansett förbrukningen böra begränsas till 10 mkr., vilket med ianspråktagande av förefintliga reservationsmedel förutsätter en anslagsanvisning om 7 mkr. Utgifterna för posthus upptages med 4,2 mkr. mot beräknade 1,8 mkr. för innevarande budgetår och möjliggör att om- och tillbyggnad av posthusen i Linköping och Finspång kan påbörjas, ävensom en andra etapp av om- och tillbyggnad av bangårdsposthuset i Stockholm och ett nytt posthus i Borås. Den med sammanlagt 1,3 mkr. höjda medelstilldelningen för anskaffning av bilar m. m. medger vidare en betydligt utökad ersättnings- och nyanskaffning av bilmateriel m. m. för bl. a. diligensrörelsen. Slutligen innebär anslagsberäkningen att här som under övriga fonder en viss marginal finnes för medgivande av en av konjunkturmässiga eller andra särskilda skäl påkallad ökning av den totala medelsförbrukningen.

Utskottet har under föregående punkt förklarat sig godtaga den av Kungl. Maj:t förordade ramen för bl. a. postverkets medelsförbrukning. Ej heller finner utskottet anledning till erinran mot den föreslagna fördelningen av investeringarna på skilda utgiftsändamål eller mot anslagsberäkningen.

I de båda likalydande motionerna I:244 och II: 285 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om vidtagande av åtgärder i syfte att förbättra postförbindelserna i glesbygderna, icke minst i skärgården. Vad motionärerna därvid anfört till stöd för sitt yrkande finner utskottet mycket beaktansvärt. I anslutning härtill må dock erinras om att 1956 års postutredning under december 1962 avgivit sitt slutbetänkande, benämnt Postverkets organisation (SOU 1962: 52), vari bl. a. upptagits de med postverkets organisation, verksamhet och framtida arbetsuppgifter m. m. sammanhängande frågorna. I en särskild promemoria har därjämte generalpoststyrelsen lämnat en redogörelse för möjligheterna att förbättra postverkets service i olika avseenden samt därmed förbundna kostnadsökningar. Betänkandet och promemorian är enligt vad departementschefen i statsverkspropositionen uppgivit f. n. föremål för remissbehandling. Då med hänsyn härtill och i avvaktan på statsmakternas slutliga prövning av de sålunda framlagda förslagen en särskild framställning i ämnet från riksdagens sida ej synes påkallad avstyrker utskottet motionerna i fråga.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må till *Posthus m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kr.;

II. att motionerna I: 244 och II: 285 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Televerket

3:o) **Televerkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkterna 109 och 110, s. 315—352) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1963/64 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 437 000 000 kr.

I skrivelse den 31 augusti 1962 och i samband därmed lämnade uppgifter har *telestyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1963/64.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 15 augusti 1962 äskat anslag för budgetåret 1963/64 till Radioanläggningar för luftfarten.

I skrivelse den 31 augusti 1962 har slutligen *Sveriges Radio* lämnat redogörelser för ljudradions och televisionens medelsbehov för budgetåret 1963/64 i vad avser programproduktionen.

Beträffande det närmare innehållet i de omnämnda anslagsskrivelserna får utskottet hänvisa till propositionen (s. 315—346).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som redovisats under postverkets fond (s. 312 och 313 i propositionen).

I fråga om remissutlåtande av 1960 års *radioutredning* får utskottet hänvisa till propositionen (s. 346—348).

Departementschefen erinrar om, att televerkets investeringsram för innevarande budgetår ökats med 3 mkr. i förhållande till det i 1962 års statsverksproposition förordade beloppet om 325 mkr. De ökade investeringarna avser byggnadsarbeten i sysselsättningsstödjande syfte. Bland de objekt som härigenom kunnat tidigareläggas märkes telefonstationsbyggnader i Umeå och Vilhelmina samt en större förrådsbyggnad i Gävle. Den ramreglerade medelsförbrukningen för innevarande budgetår kan således nu beräknas till 328 mkr. Utanför ramen beräknas en medelsförbrukning av 2,7 mkr. för luftfartens radioanläggningar samt 32,6 mkr. för rundradioanläggningar. Även i fråga om rundradioanläggningar har i förhållande till tidigare beräkningar en utökning av investeringarna skett av arbetsmarknadsskäl. Ökningen, vilken uppgår till 1,8 mkr., har möjliggjorts genom förstärkning av berörda anslag från televerkets dispositionsanslag.

För nästa budgetår har *telestyrelsen* föreslagit en medelsförbrukning av 401,0 mkr. exklusive rundradioanläggningar. För investeringar i rundradioanläggningar föreslår *styrelsen* 31,5 mkr.

Departementschefen tillstyrker en medelsförbrukning för nästa budgetår

om 380 mkr. för teleanläggningar m. m. och 31,5 mkr. för rundradioanläggningar. I förhållande till de under våren 1962 för riksdagen framlagda beräkningarna av innevarande budgetårs investeringar innebär departementschefens förslag en ökning med 53 mkr. Enligt departementschefens uppfattning bör denna avsevärda höjning av investeringsramen utgöra ett betydande stöd för telestyrelsen i dess strävanden att förbättra verkets service gentemot allmänheten genom bl. a. förkortning av väntetiderna för nya telefonapparater och vissa rikssamtal. Den föreslagna investeringsramen innebär vidare att ökade resurser ges för rationalisering av telerörelsen, vilket bidrar till att hålla taxenivån på en för verkets abonnenter förmånlig nivå.

Departementschefen redovisar därefter i en tablå den beräknade fördelningen på olika anslagsändamål vid den av honom förordade investeringsramen för nästa budgetår å 411,5 mkr. (s. 349).

Departementschefens förslag innebär att televerket kan fortsätta utbyggnaden av telefonstationer, förbindelsenät m. m. i stort sett i enlighet med föreliggande planer. Till följd av den begränsning av medelsförbrukningen i förhållande till telestyrelsens förslag, som ansetts böra göras, kan dock en del anskaffningar och arbeten behöva något senareläggas.

I fråga om husbyggnader bör televerket under nästa budgetår kunna igångsätta telestationsbyggen i Göteborg (på Hisingen och i Tranered), Malmö (i Rosengård), Stockholm (i kv. Jericho), Borås, Köping, Strömstad, Strömsund, Söderhamn och Tumba samt påbörja ett nytt byggnadsprojekt vid televerkstaden i Nynäshamn.

Huvudparten av den förordade medelsförbrukningen avser telefon- och telegrafanläggningar. Bland de objekt som ingår i investeringsplanen för ifrågavarande slag av anläggningar kan nämnas påbörjande av en ny radiolänkanläggning Mora—Sveg—Östersund samt komplettering av den befintliga koaxialkabeln Stockholm—Jönköping—Göteborg. Bland de större telestationer som nu står i tur för automatisering märkes Haparanda, Kalix, Mjölby, Nordmaling och Varberg.

Investeringarna i radioanläggningarna för kommersiell trafik omfattar bl. a. fortsatta arbeten på sändarstationen i Karlsborg. Vidare kan en upprustning av radiostationen i Grimeton påbörjas.

I fråga om radioanläggningarna för luftfarten avser den beräknade medelsförbrukningen upprustning och komplettering av radaranläggningar, fyrar och andra radiotekniska hjälpmedel för att höja flygsäkerheten och regulariteten på de olika flygplatserna och flygsträckorna.

Departementschefen övergår härefter till att behandla de frågor som rör ljudradio- och televisionsverksamheten och anför därvid i huvudsak följande.

Investeringarna i ljudradioanläggningar för nästa år om 7 mkr. avser bl. a. uppförande av FM-stationer med full räckvidd i Borås, Halmstad, Karlskrona, Motala, Pajala, Skövde, Sollefteå, Uddevalla, Visby och Väs-

terås. I beloppet ingår även medel för att påbörja arbetena med en ny, effektivare antennanläggning vid stationen i Nacka, bl. a. innefattande en 300 m. hög mast. Avsikten med denna nya anläggning är bl. a. att förbättra mottagningsförhållandena för FM och television i Stor-Stockholmsområdet.

För investeringar i radiohuset i Stockholm beräknar jag en medelsförbrukning av 12 mkr. för nästa budgetår. Jag återkommer härtill i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens äskanden under statens allmänna fastighetsfond.

Beträffande ljudradions programproduktion har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår, utöver de medel som tilldelats för den ordinarie programverksamheten, anvisat 2 mkr. för bl. a. sändningar, vilka under beteckningen P 3 igångsatts sommaren 1962 över fem FM-stationer. Härigenom har telestyrelsens tekniska försökssändningar på vissa nya frekvenser på FM-bandet kunnat ges en mera programmässig karaktär.

Storleken av Sveriges Radios och televerkets driftkostnader under nästa budgetår för ljudradio- och televisionsprogrammens produktion och distribution torde det som vanligt få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. I detta sammanhang beräknar jag för ljudradions del i likhet med 1960 års radioutredning 66 resp. 23 mkr., vilket jämfört med nu aktuella beräkningar för innevarande budgetår innebär ökningarna med 9,1 resp. 1,5 mkr.

De totala utgifterna för ljudradion skulle enligt de av mig gjorda beräkningarna komma att för nästa budgetår uppgå till (7 + 12 + 66 + 23) 108 mkr. Inkomsterna beräknar jag till 90,1 mkr. Ljudradiorörelsen skulle således för nästa budgetår komma att uppvisa ett underskott av 17,9 mkr. Detta underskott torde få bestridas av hos televerket balanserade överskottsmedel från ljudradion. Det ackumulerade överskottet skulle härvid nedgå till 5,3 mkr. vid utgången av budgetåret 1963/64.

I fråga om televisionen tillstyrker jag föreslagna investeringar om 24,5 mkr. för distributionsnätets utbyggnad. Anslaget möjliggör bl. a. att televisionssändare med full räckvidd färdigställs under nästa budgetår i Anderstorp, Bollnäs, Borås, Halmstad, Pajala, Skövde, Sollefteå, Strömstad, Uddevalla och Västerås. För att distributionsnätets utbyggnad skall kunna planenligt fullföljas förordar jag vidare i enlighet med telestyrelsens förslag att styrelsen erhåller ett med 1 mkr. till 20 mkr. utökad beställningsbemyndigande för budgetåret 1964/65. Beträffande de redan givna bemyndigandena för budgetåren 1965/66 och 1966/67, som avser belopp om 16 resp. 14 mkr., har telestyrelsen icke föreslagit någon ändring. I överensstämmelse med telestyrelsens förslag bör styrelsen erhålla bemyndigande för en investeringsomslutning av 8 mkr. för budgetåret 1967/68.

För investeringar i televisionshuset i Stockholm beräknar jag en medelsförbrukning av 14,1 mkr. för nästa budgetår. Jag återkommer härtill i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens arbeten under statens allmänna fastighetsfond.

Medelstilldelningen till televisionens programproduktion har, såsom 1960 års radioutredning framhållit i sitt remissyttrande, under de senaste budgetåren ökat i betydande omfattning såväl absolut som räknat per sändningstimme. Sålunda anvisades för budgetåret 1960/61 33,2 mkr. och för budgetåret 1962/63 70,5 mkr. Detta innebär betydligt mer än en fördubbling på två år. Räknat per sändningstimme ökade medelsanvisningen under samma tid från 32 000 till 54 000 kr. i runda tal. Möjligheter har härigenom

beretts till en väsentlig höjning av programstandarden. För nästa budgetår beräknar jag, i överensstämmelse med vad radioutredningen tillstyrkt, ett belopp av 86 mkr. till programproduktionen. I förhållande till det för innevarande budgetår anvisade beloppet höjes således medelsttilldelningen med 15,5 mkr. eller med ca 22 %. Förutom planenlig utsträckning av sändningstiden med två timmar per vecka blir härigenom en fortsatt höjning av programkvaliteten möjlig.

Televerkets driftkostnader upptar jag i likhet med telestyrelsen till 27 mkr.

De av mig beräknade utgifterna för televisionsverksamheten för budgetåret 1963/64 skulle sålunda uppgå till (24,5 + 14,1 + 86,0 + 27,0) 151,6 mkr. vilket innebär en ökning med 26,6 mkr. i jämförelse med motsvarande utgiftsberäkning för innevarande budgetår. Inkomsterna av televisionsradiolicenserna uppskattar jag i likhet med telestyrelsen till 179 mkr. Rörelsen skulle därmed vid utgången av budgetåret 1963/64 redovisa ett överskott av drygt 27 mkr. för nämnda budgetår och ett ackumulerat överskott av ca 132 mkr.

Anslagen till teleanläggningar m. m. och rundradioanläggningar har departementschefen beräknat till 402 mkr. resp. 35 mkr.

I sammanhanget har departementschefen förordat att kostnaderna för telefonvakt avseende de hjälporgan som ingår i den obligatoriska SOS-tjänsten i fortsättningen skall bestridas av televerket.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (I: 343) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 400), i vilka — såvitt nu är i fråga — hemställts att riksdagen måtte uttala att inträdesavgiften för telefon för ensamboende åldringar, invalider och kroniskt sjuka skall nedsättas med 200 kr. till 100 kr.;

dels en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 34), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en skyndsamt utredning om dels möjligheterna till rabatt å radio- och TV-licenserna för folkpensionärer, dels beräkning av det inkomstbortfall för vederbörande bolag detta medför samt anvisande av medel till täckande av inkomstbortfallet;

dels en inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Jonasson* väckt motion (I: 421), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidgade utredningsdirektiv till 1960 års radioutredning om avskaffande av den särskilda radiolicensen i enlighet med vad i motionen anförts;

dels en inom andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.* väckt motion (II: 609), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att frågan om inrättande av en särskild ungdomens radioavdelning, förslagsvis benämnd Sveriges ungdomsradio, måtte prövas inom 1960 års radioutredning;

dels en inom andra kammaren av herr *von Seth m. fl.* väckt motion (II: 228), vari hemställtts att riksdagen, utöver vad Kungl. Maj:t kan komma att bevilja av TV:s nuvarande licensmedel, måtte bevilja Kungl. teatern ett anslag av två miljoner kronor för budgetåret 1963/64 i syfte att därmed möjliggöra uppkomsten av en verklig riksopera;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Turesson m. fl.* väckt motion (II: 615), vari hemställtts att riksdagen måtte *dels* besluta att införa rätt till i princip fri etablering av radio- och televisionsanläggningar, *dels* uttala att löpande avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges Radio AB icke måtte förnyas i vad avser monopol för Sveriges Radio AB att bedriva radio- och televisionssändningar efter löpande avtalstids utgång, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag till lagstiftning som nödvändiggöres av *dels* den fria etableringsrätten, *dels* de med den fria etableringsrätten sammanhängande förändringarna inom opinionsrättens område snarast måtte föreläggas riksdagen, *dels* besluta att en s. k. auktorisationsnämnd skall inrättas samt *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag till riktlinjer för auktorisationsnämndens sammansättning samt dess verksamhet i enlighet med i motionen framförda synpunkter snarast måtte föreläggas riksdagen.

Beträffande de skäl som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 400, II: 34, I: 421, II: 609, II: 228 och II: 615.

Utskottet. För televerkets investeringar — exklusive rundradioanläggningar — har av departementschefen för nästa budgetår beräknats en medelsförbrukning av 380 mkr. mot av telestyrelsen begärda 401 mkr. Departementschefens förslag innebär dock en ökning med 53 mkr. i förhållande till det under våren 1962 för motsvarande investeringar under innevarande budgetår beräknade beloppet. Investeringsplanen avser bl. a. igångsättande av ett antal nya stationsbyggen samt automatisering av redan befintliga stationer i Haparanda, Kalix, Mjölby, Nordmaling och Varberg. En ny radiolänkanläggning Mora—Sveg—Östersund avses också påbörjas samt komplettering ske av koaxialkabeln Stockholm—Jönköping—Göteborg. Vidare kan en upprustning av radiostationen i Grimeton påbörjas samt en utbyggnad komma till stånd av radioanläggningar och fyrrar m. m. för höjande av flygsäkerheten.

I fråga om *ljudradiorörelsen* innebär departementschefens förslag om en medelsförbrukning för nästa budgetår om 7 mkr. att FM-stationer med full räckvidd kan uppföras i Borås, Halmstad, Karlskrona, Motala, Pajala, Skövde, Sollefteå, Uddevalla, Visby och Västerås samt att arbetena med en ny antennenläggning vid Nackastationen kan igångsättas. För investeringar i radiohuset i Stockholm beräknas ett belopp om 12 mkr. Sveriges Radios och televerkets driftkostnader slutligen upptages med 66 mkr. resp. 23 mkr.

De totala utgifterna för verksamheten skulle därmed uppgå till (7 + 12 + 66 + 23) 108 mkr., medan inkomsterna beräknas stanna vid ett belopp av 90,1 mkr. Det underskott om 17,9 mkr., som följaktligen uppstår, förutsättes skola bestridas av de hos televerket balanserade överskottsmedlen, vilka härigenom beräknas nedgå till 5,3 mkr. vid utgången av budgetåret 1963/64.

För *televisionsverksamhetens* del förordar departementschefen ett investeringsbelopp om 24,5 mkr., vilket möjliggör att sändare med full räckvidd kan färdigställas i Anderstorp, Bollnäs, Borås, Halmstad, Pajala, Skövde, Sollefteå, Strömstad, Uddevalla och Västerås. För investeringar i televisionshuset i Stockholm beräknas 14,1 mkr. och för programproduktionen 86 mkr. eller 15,5 mkr. mera än för innevarande budgetår. Departementschefen framhåller i anslutning härtill att detta förutom en planelig utsträckning av sändningstiden med två timmar per vecka möjliggör en fortsatt höjning av programkvaliteten. Televerkets driftkostnader för televisionen slutligen upptages med 27,0 mkr.

Utgifterna för televisionens verksamhet i dess helhet skulle därmed uppgå till (24,5 + 14,1 + 86,0 + 27,0) 151,6 mkr., medan inkomsterna av licensmedel beräknas till 179 mkr. Inklusive det sålunda uppkommande överskottet om 27 mkr. skulle vid utgången av budgetåret 1963/64 ett ackumulerat överskott om ca 132 mkr. föreligga.

Utskottet finner det i likhet med departementschefen angeläget att televerket ges ökade resurser i syfte att ytterligare nedbringa väntetiden för nya telefoninstallationer och i viss rikstrafik samt att fortsätta rationaliseringen av verkets rörelse. Med hänsyn inte minst härtill biträder utskottet, såsom redan av punkten 1 i det föregående framgår, Kungl. Maj:ts förslag om en höjning för nästa budgetår av medelsförbrukningen under televerkets fond. Ej heller finner utskottet anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat beträffande ljudradiorörelsens och televissionsverksamhetens omfattning och inriktning. Till frågan om anvisande av medel till radio- och televisionshuset återkommer utskottet under punkterna 8 och 9 i det följande. Beträffande vissa motionsledes väckta frågor får utskottet anföra följande.

I de båda likalydande motionerna I: 343 och II: 400 föreslås, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte uttala att inträdesavgiften för telefon för ensamboende åldringar, invalider och kroniskt sjuka skall nedsättas med 200 kr. till 100 kr. Utskottet vill i anledning härav erinra om att en motion av i princip samma innebörd väcktes senast vid fjolårets riksdag utan att dock föranleda någon riksdagens åtgärd. Vid sin prövning av motionen fann sig utskottet (SU 1962: 9 p. 3) — även om motionens syfte i och för sig framstode som behjärtansvärt — böra avstyrka densamma. Utskottet hänvisade därvid till riksdagens tidigare behandling av motioner av samma innebörd samt erinrade om de olägenheter och det merarbete ur administrativa synpunkter ett bifall till motionen skulle medföra. Under

hänvisning härtill och då utskottet alltjämt i sak är av samma uppfattning avstyrkes även de nu aktuella motionerna.

Ej heller finner sig utskottet kunna biträda det i motionen II: 34 framställda yrkandet om en skyndsam utredning om bl. a. möjligheterna till rabatt å radio- och TV-licenserna för folkpensionärer eller förslaget i motionen I: 421 om vidgade utredningsdirektiv till 1960 års radioutredning syftande till avskaffande av den särskilda radiolicensen. Utskottet får således, under hänvisning jämväl till sitt ställningstagande till dessa frågor vid 1961 resp. 1962 års riksdag (SU nr 9 p. 3), avstyrka motionerna i fråga.

I motionen II: 609 har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att frågan om inrättande av en särskild ungdomens radioavdelning, förslagsvis benämnd Sveriges ungdomsradio, måtte prövas inom 1960 års radioutredning. I anledning härav må erinras om att nämnda utredning har till uppgift att pröva de med rundradions programverksamhet samt fortsatta utbyggnad och finansiering sammanhängande frågorna. Då med hänsyn härtill utskottet förutsätter att utredningen kommer att pröva även de av motionärerna aktualiserade frågorna synes — även om motionens syfte i och för sig framstår som beaktansvärt — någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida ej påkallad. Motionen avstyrkes följaktligen.

Utskottet finner sig icke heller kunna biträda det i motionen II: 228 framställda yrkandet att Kungl. teatern av TV:s nuvarande licensmedel för budgetåret 1963/64 beviljas ett särskilt anslag om två miljoner kronor. Ett sådant förfarande skulle nämligen bryta mot gällande principer för licensmedlens användning och är enligt utskottets uppfattning även ur andra synpunkter mindre lämpligt.

Vidkommande slutligen de i motionen II: 615 framställda yrkanden om rätt till i princip fri etablering av radio- och televisionsanläggningar m. m. vill utskottet erinra om att härvid aktualiserade frågor till övervägande del prövats så sent som vid höstsessionen av 1962 års riksdag i samband med behandlingen av utskottets utlåtande nr 189 i anledning av väckta motioner om dels utredning angående kommersiell TV i Sverige och dels utnyttjandet av televisionens sändningsmöjligheter. Dessutom må framhållas att 1960 års radioutredning jämlikt givna direktiv har att till prövning upptaga vissa därmed sammanhängande frågor. Under erinran härom och med hänvisning jämväl till innebörden av vad utskottet i förenämnda utlåtande anfört avstyrkes bifall även till de nu förevarande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må för budgetåret 1963/64 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. *Teleanläggningar m. m.* ..... 402 000 000 kr.
2. *Rundradioanläggningar* ..... 35 000 000 » ;

II. att motionerna I: 343 och II: 400, såvitt nu är i fråga, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 34 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionen I: 421 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionen II: 609 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionen II: 228 icke må av riksdagen bifallas;

VII. att motionen II: 615 icke må av riksdagen bifallas.

Statens järnvägar

4:o) **Statens järnvägars anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 111, s. 353—373) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1963/64 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag å 312 000 000 kr.

I skrivelse den 30 augusti 1962 har *järnvägsstyrelsen* framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår.

För en närmare redogörelse för anslagsskrivelsens innehåll torde få hänvisas till propositionen (s. 353—371).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 312 och 313).

Departementschefen erinrar om att han vid anmälan av investeringsplanen för kommunikationsverken tillstyrkt en investeringsram av 315 mkr., innebärande oförändrad medelsförbrukning i förhållande till innevarande budgetår. En fortsatt investeringsverksamhet vid statens järnvägar på denna relativt sett höga nivå syftar bl. a. till att skapa förutsättningar för att höja transportstandarden samt sänka kostnaderna genom effektivitetshöjande investeringar. Investeringarnas beräknade fördelning på olika objekt vid denna utgiftsram framgår av en i propositionen (s. 372) intagen tablå.

I fråga om större bangårdsarbeten avser järnvägsstyrelsen att under nästa budgetår påbörja bl. a. om- och utbyggnad av bangården vid Västerås västra station, ombyggnad av bangården vid Kristinehamn samt en omfattande omläggning av spårordningarna vid Göteborgs norra station. Sistnämnda projekt har aktualiserats av den nya sträckningen av Europaväg nr 6, vilken nödvändiggör en omläggning av statens järnvägars bangårdar och spårssystem vid Göteborgs norra station liksom ett nytt spår mellan denna station och Olskroken. Det belopp om 10 mkr., som järnvägsstyrelsen angivit såsom statens järnvägars andel av den totala anläggningskostnaden, får enligt departementschefens uppfattning anses som en preliminär uppskattning. Slutlig ställning till projektet synes böra tagas först sedan definitiv uppgörelse föreligger med vägmyndigheterna och Göte-

borgs stad rörande fördelningen av kostnaderna för de arbeten som berör järnvägen. Departementschefen har dock inget att erinra mot att järnvägsstyrelsen under nästa budgetår tar 1 mkr. i anspråk för en ny kulvert, som styrelsen funnit lämpligast bygga samtidigt med vissa av stadens arbeten avseende europavägen.

För arbetena med att bygga den nya malmbanan mellan Kiruna och Svappavaara erfordras 15 mkr. under nästa budgetår. Vad gäller statens järnvägars arbeten för breddning till normalspår av bandelen Åtvidaberg—Västervik förutsätter departementschefen att dessa kommer att utföras i planerad omfattning.

Liksom under tidigare budgetår avser en icke obetydlig del av medelsförbrukningen investeringar för utbyte av lättare räler mot tyngre på stambanorna samt utbyggande av fjärrblockering och automatisk linjeblockering.

I fråga om husbyggnaderna upptar investeringsplanen bl. a. en ny rälsjusteringsanläggning, en ny lokstation jämte driftverkstad i Borlänge, en ny lokskötselhall jämte vagnverkstad vid Svartön i Luleå samt en upp- rustning av köks- och personallokalerna vid järnvägsrestaurangen vid Stockholms Central. Beträffande sistnämnda projekt har styrelsen av sanitära skäl ansett sig böra påbörja vissa arbeten redan under innevarande budgetår.

Vad gäller rullande materiel innefattar investeringsplanen bl. a. omfattande nyanskaffningar av godsvagnar för olika ändamål.

I det belopp, som beräknats till investeringar för biltrafiken, ingår i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag ett belopp av 4 mkr. för kapitaltillskott till Svenska lastbilsaktiebolaget.

Anslagsbeloppet till järnvägar m. m. har beräknats till 312 mkr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mattsson* (I: 359) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta (II: 414), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behandling av sjätte huvudtiteln, Järnvägar m. m., måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning, såvitt gäller kapitaltillskott om 4 mkr. till Svenska lastbilsaktiebolaget, samt till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 308 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hermansson* (I: 422) och den andra inom andra kammaren av herr *Dahlgren m. fl.* (II: 512), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts framställning under sjätte huvudtiteln, Järnvägar m. m., såvitt gäller statligt lån om 2 miljoner kr. till Svenska lastbilsaktiebolaget, dels till Järnvägar m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 310 000 000 kr., dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om upp-

byggnad av en effektiv styckeagodstrafikorganisation genom samverkan mellan statens järnvägar och den enskilda företagsamheten inom trafik- och transportbranschen skyndsamt måtte utredas i samråd med företrädare för berörda parter och i enlighet med i motionerna anförda riktlinjer, samt dels beakta vad i motionen i övrigt anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin* (I:506) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 608), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels avslå förslaget om kapitaltillskott till statens järnvägars dotterbolag Svenska lastbil aktiebolaget (SLAB), samt dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i det i motionerna angivna syftet angående den statliga biltrafikrörelsens framtida organisation;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Enarsson* (I: 249) och den andra inom andra kammaren av herr *Dickson* (II: 293), i vilka — såvitt nu är i fråga — hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att snälltågsförbindelserna med Ed inte måtte försämrats;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Herbert Larsson m. fl.* (I: 148) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.* (II: 174), i vilka hemställts att riksdagen måtte uttala att vederbörande myndigheter beaktar de i motionerna anförda synpunkterna vid planeringen av kommunikationerna inom Edsområdet.

Beträffande de skäl som motionärerna anført till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 359, II: 512, II: 608, I: 249 och II: 174.

Utskottet. Den av järnvägsstyrelsen för nästa budgetår förordade medelsförbrukningen om 331,9 mkr. har av departementschefen ansetts böra begränsas till 315 mkr., innebärande en i förhållande till innevarande budgetår oförändrad medelsomslutning. Investeringarna anges främst syfta till fortsatta förbättringar av kapaciteten och standarden för de trafikstarkare linjerna, stationerna och bangårdarna samt till modernisering av den rullande materielen. Bland de särskilda investeringsobjekten märkes om- och tillbyggnader av bangårdar och spåranordningar vid stationer i Västerås, Kristinehamn och Göteborg samt fortsatta arbeten å malmбанan mellan Kiruna och Svappavaara. Vidare upptages i planen bl. a. en ny rälsjusteringsanläggning, en ny lokstation jämte driftverkstad i Borlänge, en ny lokskötselhall jämte vagnverkstad i Luleå och upprustning av köks- och personallokaler vid järnvägsrestaurangen vid Stockholms Central. I enlighet med järnvägsstyrelsens förslag upptages också ett belopp om 4 mkr. för kapitaltillskott till Svenska lastbilsaktiebolaget, varav 2 mkr. föreslås skola tillföras bolaget genom en höjning av aktiekapitalet och resten ställas till dess förfogande i form av lån.

Såsom redan av punkten 1 i det föregående framgått biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag rörande medelsförbrukningen nästa budgetår under statens järnvägars fond. Utskottet finner ej heller anledning till erinran mot anslagsberäkningen och den förordade fördelningen på de skilda investeringsändamålen samt vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört. Till frågan om anvisande av de till driftbidrag och till täckande av underskott å rörelsen erforderliga anslagen — i avbidan på särskild proposition upptagna med oförändrade belopp om 80 resp. 50 mkr. — återkommer utskottet framdeles.

Vidkommande vissa motionsledes väckta frågor får utskottet anföra följande.

I de båda likalydande motionerna I: 359 och II: 414 har hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts framställning, såvitt gäller kapitaltillskott om 4 mkr. till Svenska lastbilsaktiebolaget, dels till Järnvägar m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag om 308 mkr. Vidare har i motionerna I: 422 och II: 512 hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning såvitt gäller lånet om 2 mkr. till Svenska lastbilsaktiebolaget, dels till Järnvägar m. m. för nästa budgetår anvisa ett investeringsanslag av 310 mkr., dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om uppbyggnad av en effektiv stycke gods- trafikorganisation genom samverkan mellan statens järnvägar och den enskilda företagsamheten inom trafik- och transportbranschen skyndsamt måtte utredas i samråd med företrädare för berörda parter och i enlighet med i motionerna anförda riktlinjer, dels ock beakta vad i motionerna i övrigt anförts. Slutligen har i motionerna I: 506 och II: 608 hemställts, att riksdagen måtte dels avslå förslaget om kapitaltillskott till Svenska lastbilsaktiebolaget, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i det i motionerna angivna syftet angående den statliga biltrafikrörelsens framtida organisation.

Utskottet, som för sin del, såsom av det föregående framgår, till alla delar godtagit Kungl. Maj:ts förslag i fråga om investeringarnas inriktning för nästa budgetår och anslagsbeloppets storlek, anser sig icke kunna biträda motionärernas yrkanden i dessa delar.

Vidkommande åter deras hemställan om utredning av vissa med här ifrågavarande verksamhet sammanhängande frågor förutsätter utskottet att riksdagen i samband med prövningen av den framtida trafikpolitiken m. m., i fråga varom särskild proposition aviserats, får tillfälle att taga ställning till dessa spörsmål. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke i nu förevarande sammanhang böra pröva desamma och finner därför motionerna i berörda delar icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Den i de likalydande motionerna I: 249 och II: 293, såvitt nu är i fråga, gjorda hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att snälltågsförbindelserna med Ed inte måtte försämrats berör en fråga,

som det enligt utskottets mening bör få ankomma på vederbörande verkstyrelse att taga ställning till. Ej heller finner sig utskottet böra i nu förevarande sammanhang och på sätt i motionerna I: 148 och II: 174 förordats tillstyrka ett uttalande från riksdagens sida att vederbörande myndigheter skall beakta i motionerna anförda synpunkter rörande planeringen av kommunikationerna inom Edsområdet. Motionerna i fråga avstyrkes därför.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 359 och II: 414, I: 422 och II: 512 samt I: 506 och II: 608, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 312 000 000 kr.;

II. att motionerna I: 422 och II: 512 samt I: 506 och II: 608, samtliga motioner såvitt de avser skrivelser till Kungl. Maj:t, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 249 och II: 293 samt motionerna I: 148 och II: 174, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Statens vattenfallsverk

5:o) **Statens vattenfallsverks anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkterna 112 och 113, s. 374—400) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1963/64 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag å 430 000 000 kr.

I skrivelser den 30 augusti, den 14 september och den 5 november 1962 har *vattenfallsstyrelsen* framlagt sina petita för budgetåret 1963/64.

Beträffande det närmare innehållet i de omnämnda anslagsskrivelserna får utskottet hänvisa till propositionen (s. 374—393).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 312 och 313).

I fråga om remissutlåtande av *delegationen för atomenergifrågor* får utskottet hänvisa till propositionen (s. 393 och 394).

I propositionen lämnas vidare (s. 394—396) en redogörelse för vissa påpekanden rörande en av vattenfallsstyrelsen ställd borgensförbindelse.

Departementschefen erinrar om att centrala drifledningen (CDL) år 1961 utarbetade en ny prognos över förbrukningen av elektrisk kraft i hela landet. Enligt denna prognos beräknas elkonsumtionen öka från drygt 32 000 GWh år 1960 till 57 000 GWh år 1970, eller med 5,9 % i genomsnitt per år. Detta motsvarar en belastningsökning under 1960-talet av i genom-

snitt ca 2 500 GWh per år. Under den första hälften av 1960-talet beräknas ökningstakten bli 6,4 % per år, medan den årliga ökningen under decenniets senare hälft enligt prognosen skulle bli 5,4 %. CDL har ej funnit anledning att revidera denna prognos för den totala elkonsumtionen i Sverige.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur elkraftförsörjningen för hela landet kan komma att gestalta sig vid exceptionella torrår — då vattenkraftproduktionen antagits uppgå till 80 % av normalårsproduktionen — fram t. o. m. 1968/69 vid den belastningsutveckling, som förutses i 1961 års prognos, och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under denna period. Av dessa uppgifter framgår, att krafttillgången beräknas motsvara efterfrågan under hela den närmaste sjuårsperioden även under exceptionella torrår.

Vad gäller elförbrukningen inom vattenfallsverkets distributionsområden räknar styrelsen med att elförbrukningen kommer att öka från ca 14 300 GWh år 1960 till 21 000 GWh år 1967 och 27 700 GWh år 1972, eller med 5,7 % i genomsnitt per år för perioden 1960—1972. Den årliga genomsnittliga belastningsökningen beräknas bli 900 GWh under tiden 1961—1965, 1 150 GWh under tiden 1965—1967, 1 300 GWh under tiden 1967—1970 och 1 400 GWh under tiden 1970—1972. Den nya prognosen förutsäger en rätt väsentlig avmattning i elkonsumtionens tillväxt inom vattenfallsverkets avsättningsområden i jämförelse med 1961 års prognos. Kraftbalansen inom vattenfallsverkets försäljningsområden visar i likhet med balansen för hela riket torrårssäkerhet fram till budgetåret 1968/69.

Enligt departementschefens mening bör vattenfallsstyrelsens nya beräkning över den framtida elkonsumtionen inom verkets distributionsområden kunna läggas till grund för den nu aktuella bedömningen av den statliga elproduktionens utbyggnad.

Departementschefen erinrar om att vattenfallsverkets investeringsram för innevarande budgetår ökats med 3 mkr. till 436 mkr. Ramhöjningen erfordras för vissa sysselsättningsstödjande åtgärder i Norrland genom arbeten på Letsi och Seitevare kraftstationer.

För nästa budgetår har vattenfallsstyrelsen beräknat en medelsförbrukning under vattenfallsverkets fond av 384,5 mkr., exklusive erforderligt belopp för Marvikens kraftstation. Delegationen för atomenergifrågor har beräknat, att för sistnämnda anläggning skall åtgå ett belopp av 28,5 mkr. under budgetåret 1963/64. Vid bifall till dessa förslag skulle vattenfallsverkets investeringsram för nästa budgetår upptagas till 413 mkr.

I fråga om Marvikens kraftstation är expertisen numera av den uppfattningen, att stationen bör förses med en ren kokarreaktor i stället för såsom enligt tidigare planer en tryckvattenreaktor med eventuellt en mindre kokartillsats. Enär projekteringen av anläggningen för kokardrift vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande ännu icke framförts till sådant

stadium att kostnadsberäkningar för den nya versionen kunnat framläggas, har emellertid slutlig ställning inte kunnat tagas till frågan om anläggningens utformning. Avsikten är därför att i en särskild proposition senare under riksdagen närmare redogöra för detta projekt. Medelsförbrukningen för anläggningen under nästa budgetår kan därför nu endast upptagas med ett preliminärt belopp. Departementschefen beräknar för ändamålet det av atomdelegationen angivna beloppet 28,5 mkr.

För vattenfallsverkets investeringar i övrigt förordar departementschefen för nästa budgetår en medelsförbrukning av 383,5 mkr., eller i stort sett samma belopp som vattenfallsstyrelsen föreslagit. Den totala investeringsramen för vattenfallsverket kan sålunda preliminärt anges till (28,5 + 383,5) 412 mkr.

Av en i propositionen (s. 398) intagen sammanställning framgår hur medelsförbrukningen lämpligen bör fördelas vid en sådan ram.

I fråga om kraftverksbyggnaderna kommer ej någon ny anläggning att påbörjas under nästa budgetår. I vattenfallsstyrelsens investeringsplan har förutsatts att Letsi och Ajaure kraftstationer samt tredje aggregatet i Stenungsunds ångkraftstation skall senareläggas ungefär ett år samt att Gallejaur kraftstation skall tas i drift ungefär ett kvartal senare än enligt tidigare anmälda planer.

Medelsförbrukningen för atomenergianläggningar innefattar 5 mkr. för vattenfallsverkets andel i Ågesta värmekraftverk, förutom tidigare angivet preliminärt belopp för Marvikens kraftstation.

I posten regleringsföretag ingår bl. a. en med regleringen av Satisjaure sammanhängande vägförbindelse mellan Luspebryggan och Vietasjokk. Totalkostnaden för denna väg har beräknats till 22 mkr.

Vad gäller distributionsanläggningarna har vattenfallsstyrelsen bl. a. föreslagit en förbindelse för överföring av högspänd likström mellan Sverige och Jylland. Projektet, som benämnes Konti-Skan, beräknas totalt kosta 96 mkr., varav en anslagskostnad av 43 mkr. faller på den svenska delen. Genom denna förbindelse, som kan färdigställas till sommaren 1965, möjliggöres ett ömsesidigt kraftutbyte mellan Sverige samt Jylland och länderna på den europeiska kontinenten. Departementschefen tillstyrker detta projekt.

I fråga om vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad i Räcksta förordar departementschefen, att den totala byggnadskostnaden begränsas med 1,1 mkr. till 72,5 mkr., vilket belopp i stort sett motsvarar den tidigare beräknade totalkostnaden vid prisläget den 1 juli 1962. Till följd härav blir en viss mindre nedskärning av byggnadsprogrammet nödvändig.

Anslagsbeloppet under vattenfallsverkets fond har beräknats till 430 mkr.

Slutligen anmäler departementschefen en fråga som aktualiserats av överrevisorerna vid statens vattenfallsverk. Departementschefen anför att

överrevisorerna framställt erinran mot en av vattenfallsstyrelsen gjord borgensutfästelse. Riksrevisionsverket har ansett att vattenfallsstyrelsen ej haft befogenhet att ikläda sig detta borgensåtagande. Sedermera har vattenfallsstyrelsen hemställt om bemyndigande att i viss angiven, begränsad omfattning få teckna borgen.

Departementschefen delar riksrevisionsverkets uppfattning att vattenfallsstyrelsen ej haft befogenhet att lämna en borgensutfästelse av ifrågasvarande slag. Å andra sidan finner departementschefen skäl föreligga, att det för framtiden öppnas möjlighet för vattenfallsstyrelsen att utan alltför stor omgång erhålla rätt att teckna borgen i begränsad utsträckning. Såsom riksrevisionsverket anfört torde detta böra ordnas på så sätt, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar medgivande för styrelsen att intill visst högsta belopp lämna borgensförbindelser efter Kungl. Maj:ts tillstånd i varje särskilt fall. Med stöd av de erfarenheter, som vinnes genom en sådan ordning, torde Kungl. Maj:t sedermera få bedöma i vad mån vattenfallsstyrelsen bör medges rätt att själv teckna borgen. I enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag förordar departementschefen, att beloppsgränserna fastställs till 2 mkr. för varje särskilt fall och 5 mkr. för sammanlagt belopp. Frågan om hur eventuella betalningar på grund av tecknad borgen skall bokföras torde enligt departementschefens uppfattning få lösas vid den tidpunkt då något sådant fall eventuellt aktualiseras.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 245) och den andra inom andra kammaren av herr *Wachtmeister* (II: 292), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam revidering av överenskommelsen mellan vattenfallsstyrelsen och naturvårdens representanter i Naturvårdsdelegationen om den framtida exploateringen av vattenkraft i vissa norrländska nederbördsområden. Revideringens syfte bör vara att förhindra onödigt skadegörelse på bygd och natur i norrländska älvdalar och att bättre disponera tillgängliga resurser av kapital och arbetskraft.

Beträffande de skäl som motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 245.

Utskottet. Enligt de föreliggande prognoserna för elförbrukningen i hela landet beräknas elkonsumtionen öka från drygt 32 miljarder kilowattimmar år 1960 till 57 miljarder kilowattimmar år 1970 eller med 5,9 % i genomsnitt per år. För vattenfallsstyrelsens del räknas med en ökning av elförbrukningen från drygt 14 miljarder kilowattimmar år 1960 till nära 28 miljarder kilowattimmar år 1970 eller med 5,7 % i genomsnitt per år. För såväl vattenfallsverkets avsättningsområden liksom för landet i dess helhet räknar man med att krafttillgången skall motsvara efterfrågan under den närmaste sjuårsperioden även under exceptionella torrår.

För nästa budgetår tillstyrker departementschefen i avvaktan på en särskild proposition i ärendet en medelsförbrukning av 28,5 mkr. för Marvikens kraftstation. Beträffande vattenfallsverkets investeringar i övrigt förordar departementschefen en medelsförbrukning av 383,5 mkr. Den totala investeringsramen för vattenfallsverket upptas således i departementschefens förslag till preliminärt 412 mkr.

Enligt utskottets mening motiverar den beräknade kraftbalansen för de närmaste åren en viss återhållsamhet i fråga om vattenfallsverkets investeringar. Utskottet har därför, som framgår av punkten 1 i det föregående, godtagit den av Kungl. Maj:t föreslagna investeringsomslutningen om 412 mkr. för nästa budgetår. Det föreslagna investeringsprogrammet har icke givit utskottet anledning till erinran, vilket innebär ett tillstyrkande av bl. a. distributionsförbindelsen för överföring av högspänd likström mellan Sverige och Jylland, det s. k. Konti-Skanprojektet.

Beträffande frågan om utbyggnaden av Marvikens kraftstation återkommer utskottet framdeles sedan Kungl. Maj:t avgivit slutligt förslag i detta hänseende. Den för vattenfallsverkets del i förevarande sammanhang beräknade medelsförbrukningen för projektet får därför anses som preliminär. Däremot synes, med hänsyn till den relativt ringa del av vattenfallsverkets investeringsomslutning som Marvikenstationen utgör, anslagsbeloppet till kraftstationer m. m. redan nu böra fastställas.

Vad gäller de i motionerna I: 245 och II: 292 framställda yrkandena om revidering av överenskommelsen mellan vattenfallsstyrelsen och naturvårdens representanter om den framtida exploateringen av vattenkraft i vissa vattendrag vill utskottet erinra om att riksdagen så sent som vid 1962 års riksdag i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag att avsätta området Padjelanta till nationalpark lämnade ifrågavarande överenskommelse utan erinran. Med hänsyn härtill kan utskottet för sin del ej biträda förslaget om revidering av den mellan berörda parter träffade överenskommelsen. Utskottet vill i sammanhanget även erinra om den fortlöpande granskning av utbyggnadsplanerna som statsmakterna årligen verkställer i samband med behandlingen av vattenfallsverkets investeringar.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat har ej heller givit utskottet anledning till särskilt uttalande. Utskottet får därför hemställa,

I. att riksdagen må till *Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 430 000 000 kr.;

II. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva vattenfallsstyrelsen att teckna borgen till ett högsta belopp av 5 000 000 kr. sammanlagt och 2 000 000 kr. i varje särskilt fall;

III. att motionerna I: 245 och II: 292 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Luftfartsfonden

6:o) **Luftfartens markorganisation.** Kungl. Maj:t har (punkt 114, s. 401—413) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1963/64 under luftfartsfonden anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag å 7 500 000 kr.

I skrivelse den 15 augusti 1962 har *luftfartsstyrelsen* framlagt sina äskanden om investeringsanslag för nästa budgetår. För en redovisning av innehållet i styrelsens framställning får utskottet hänvisa till propositionen (s. 401—410).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 312 och 313).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att han vid redovisningen av investeringsplanen för kommunikationsverken tillstyrkt en investeringsram för nästa budgetår om 9,5 mkr. I förhållande till det beräknade utfallet av investeringarna för innevarande budgetår, 23,3 mkr., innebär detta en minskning med 13,8 mkr. Minskningen i medelsförbrukningen förklaras i huvudsak av nedgången i vad avser investeringarna på storflygplatsen.

Investeringarnas beräknade fördelning på olika objekt vid denna utgiftsram framgår av en i propositionen (s. 411) intagen tablå.

Beträffande utbyggnaden av bansystemet m. m. på Torslanda flygplats har anläggningskostnaderna beräknats till 9,4 mkr. Härav belöper 7,3 mkr. på förlängning av en av landningsbanorna till 2 050 m samt 2,1 mkr. på komplettering av belysningsanläggning för denna bana samt utvidgning av stationsområdet m. m.

Efter överläggningar mellan representanter för kommunikationsdepartementet och Göteborgs stad har preliminär överenskommelse träffats angående fördelningen av kostnaderna för utbyggnaden. I huvudsak innebär överenskommelsen att staden kostnadsfritt skall upplåta erforderlig mark samt bidra med 37,5 % av förenämnda anläggningskostnader. Vidare har överenskommit att utbyggnaden med beaktande av arbetsmarknadspolitiska synpunkter skall bedrivas i sådan takt, att de utbyggda delarna om möjligt kan trafikeras före utgången av 1965.

Göteborgs stadsfullmäktige har för stadens del godkänt avtalsförslaget. Departementschefen förordar, att en utbyggnad sker i enlighet med vad som anförts och avser att, om riksdagen icke har något att erinra häremot, sedermera föreslå Kungl. Maj:t att godkänna slutligt avtal med staden angående finansieringen av flygplatsutbyggnaden i huvudsaklig överensstämmelse med den preliminära överenskommelsen.

Arbetena med utbyggnaden av Torslanda bör påbörjas under innevarande budgetår. Ramen för luftfartsverkets investeringsanslag för innevarande budgetår bör med hänsyn härtill ökas till 7,8 mkr. För nästa budgetår räk-

nar departementschefen med en medelsförbrukning för statens del av 2,0 mkr. för den aktuella utbyggnaden av Torslanda flygplats.

Styrelsens investeringsprogram för nästa budgetår upptar vidare bl. a. nya flygplatser i Växjö och Borås. Beträffande dessa projekt, vilka framfördes även i styrelsens petita hösten 1961, har under det senaste året omfattande undersökningar verkställts i syfte att nedbringa anläggnings- och driftkostnaderna utan att kraven på säkerhet och trafikregularitet eftersättes. Beredningen av dessa ärenden är ännu icke avslutad.

I enlighet med styrelsens förslag upptar departementschefen 0,7 mkr. för beläggning av rullbanan m. m. på Sundsvall/Härnösands flygplats.

Vad gäller övriga projekt i styrelsens investeringsprogram för nästa budgetår är departementschefen ej beredd biträda förslaget om en transformatorstation på Bromma flygplats. Ej heller tillstyrkes att projekteringsmedel för en driftbyggnad på Bulltofta flygplats anvisas i detta sammanhang.

För den fortsatta utbyggnaden av Arlanda flygplats upptar departementschefen för nästa budgetår en medelsförbrukning av 5,0 mkr.

För återstående projekt i styrelsens investeringsprogram för nästa budgetår upptages 1,8 mkr.

Anslaget till flygplatser m. m. har beräknats till 7,5 mkr.

Utskottet. Investeringarna inom luftfartsfonden föreslås av departementschefen till 9,5 mkr. för nästa budgetår. Bland de förordade investeringarna märkes en utbyggnad av Torslanda flygplats för 9,4 mkr., varav Göteborgs stad förbundit sig att svara för 37,5 procent. För att möjliggöra ett påbörjande av utbyggnaden redan under innevarande budgetår förordar departementschefen att luftfartsverkets investeringsram utökas med 0,3 mkr. för innevarande budgetår. I övrigt innebär Kungl. Maj:ts förslag bl. a. en förstärkning av rullbanan på Sundsvall/Härnösands flygplats för 0,7 mkr. och en fortsatt utbyggnad av storflygplatsen för 5,0 mkr.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande luftfartsverkets investeringar under nästa budgetår har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.

Statens allmänna fastighetsfond

7:o) **Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 115, s. 414 och 415) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.

8:o) **Radiohus.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 116, s. 415—417) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Radiohus* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 12 000 000 kr.

9:o) **Televisionshus.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 117, s. 417 och 418) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Televisionshus* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 11 900 000 kr.

10:o) **Kontorshus i kvarteret Murmästaren i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 118, s. 418 och 419) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kontorshus i kvarteret Murmästaren i Stockholm* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

11:o) **Byggnadsarbeten för statens bilinspektion.** Kungl. Maj:t har (punkt 119, s. 419—421) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för statens bilinspektion för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 2 100 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

I den av riksdagen godkända propositionen 1962:75 framhöll jag, att den fortsatta planeringen beträffande bl. a. anläggningarna i Umeå och Östersund borde inriktas på att hålla kostnaderna inom en ram av i genomsnitt 800 000 kr., exklusive markkostnaderna. De nu beräknade anläggningskostnaderna för dessa byggnadsföretag överstiger den av mig angivna kostnadsramen. Kostnadsberäkningen för byggnaden i Umeå är därjämte endast preliminär. Även beträffande anläggningen i Falun redovisas en väsentlig kostnadsökning. Jag har med anledning därav under hand från byggnadsstyrelsen begärt en närmare undersökning om möjligheterna att nedbringa anläggningskostnaderna. För att dessa anläggningar i Umeå, Östersund och Falun om möjligt skall kunna igångsättas innevarande budgetår, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om den definitiva utformningen av projekten.

Investeringsplanerna i övrigt föranleder ingen erinran från min sida.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för statens bilinspektion* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 2 100 000 kr.

12:o) **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 120, s. 421 och 422) föreslagit riksdagen att till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 180 000 kr.

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänför sig till social-, kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till propositionen 1948: 2 (bil. 14, punkt 8).

Till grund för Kungl. Maj:ts förslag ligger en av *byggnadsstyrelsen* den 27 september 1962 lämnad redogörelse för ställningen på merkostnadsanslaget per den 30 juni samma år.

Departementschefen har ej något att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkningar av erforderligt anslag för ifrågavarande merkostnader.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 180 000 kr.

13:o) **Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 121, s. 422 och 423) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 1 450 000 kr.

Statens utlåningsfonder

14:o) **Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.** Kungl. Maj:t har (punkt 122, s. 424 och 425) föreslagit riksdagen att till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

För att möjliggöra för nämnden att bedriva en tillfredsställande utlåningsverksamhet under budgetåret 1963/64 bör en förstärkning av nämndens utlåningsmöjligheter komma till stånd. En sådan kan lämpligen ske genom att Kungl. Maj:t medgives bemyndiga lånenämnden för den mindre skeppsfarten att i sin normala utlåningsverksamhet taga i anspråk 3 mkr. av förenämnda inestående arbetslöshetsmedel. Med beaktande därjämte av inflytande amorteringar, som kan uppskattas till omkring 4 mkr., kommer sålunda under nästa budgetår att finnas tillgängliga ca 7 mkr. för utlåning. Detta är något mer än vad nämnden under senare år normalt haft att disponera. — Vid det föreslagna arrangemanget kan lånemedelsanslaget upptagas med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Utskottet har icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer således,

att riksdagen må

a) medgiva Kungl. Maj:t att utan hinder av tidigare av riksdagen meddelat beslut bemyndiga lånenämnden för den mindre skeppsfarten att i sin normala utlåningsverksamhet disponera 3 000 000 kr. av återstoden av tidigare i arbetslöshetsbekämpande syfte anvisade medel;

b) till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Fonden för låneunderstöd

15:o) **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1962/63.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 123, s. 426) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1962/63* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.

Fonden för förslag till statsverket

16:o) **Förskott till vissa plankostnader m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 124, s. 427 och 428) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

17:o) **Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.** Kungl. Maj:t har (punkt 125, s. 429—434) föreslagit riksdagen att under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1963/64 anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag å 49 000 000 kr.

I skrivelse den 27 augusti 1962 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om investeringar i verkets förrådsfond under budgetåret 1963/64.

För en närmare redogörelse för innehållet i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsskrivelse får utskottet hänvisa till propositionen (s. 429—433).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 312 och 313).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att investeringsramen för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för innevarande budgetår av

Kungl. Maj:t ökats med 3,3 mkr. i förhållande till det i 1962 års statsverksproposition förordade beloppet om 43 mkr. De ökade investeringarna avser uppförande av garage- och verkstadsbyggnader m. m. i sysselsättningsstödjande syfte. Medelsförbrukningen för innevarande budgetår kan således beräknas till 46,3 mkr. Utanför ramen beräknas en medelsförbrukning av 0,5 mkr. för inköp av grusfyndigheter.

För nästa budgetår har, som framgått av investeringsplanen för kommunikationsverken, departementschefen tillstyrkt en investeringsram om 46,5 mkr. Hur medelsförbrukningen ungefärligen beräknas komma att fördela sig på de olika objekten framgår av en i propositionen (s. 433) intagen tablå.

Departementschefen har i princip ej något att erinra mot styrelsens program för förrådsfondens investeringar under nästa budgetår. Vad gäller nya objekt omfattar investeringsplanen bl. a. ett femtontal större och mindre garage- och förrådsbyggnader m. m., påbörjande av ett varv i Karlsuddsviken vid Vaxholm för underhåll av färjor, beställning av åtta nya bilfärjor samt en betydande anskaffning av motorfordon och vägmaskiner.

Anslagsbeloppet för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förrådsfonds anslag till vägmaskiner m. m. har beräknats till 49 mkr.

Departementschefen förordar vidare att styrelsen erhåller ett beställningsbemyndigande om 24 mkr., gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1965/66.

Utskottet tillstyrker i enlighet med vad som anförts under punkten 1 Kungl. Maj:ts förslag rörande investeringar inom förrådsfonden under nästa budgetår om 46,5 mkr. Utskottet har ej heller något att erinra mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp om 24 mkr. för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1965/66.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 49 000 000 kr.

Stockholm den 5 mars 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Gillström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, Virgin, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Söderberg, Mårtensson, Per-Olof Hanson, Åkerlund och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Cassel, Johansson i Norrköping, Carbell, Gustafsson i Kårby och Löfroth; dock att herr Bohman deltagit i stället för herr Cassel vid behandlingen av punkten 3.

Reservationer

1. vid punkten 1 (Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.)

a) av herrar *Virgin, Åkerlund, Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett att andra och tredje meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Till närmare» och slutar med »väckta frågor», bort ha följande lydelse:

»Vad därvid anförts har i nu förevarande sammanhang icke givit utskottet anledning till annan erinran än att utskottet funnit sig icke kunna godtaga departementschefens äskanden i fråga om det under statens järnvägars fond upptagna kapitaltillskottet med 4 mkr. till Svenska lastbilsaktiebolaget. Utskottet biträder i övrigt Kungl. Maj:ts förslag beträffande investeringsverksamhetens omslutning samt dess fördelning de skilda verken emellan.»

b) av herrar *Bengtson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka, *Gustafsson* i Kårby och *Löfroth*, vilka ansett att andra och tredje meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Till närmare» och slutar med »väckta frågor», bort ha följande lydelse:

»Vad därvid anförts har i nu förevarande sammanhang icke givit utskottet anledning till annan erinran än att utskottet funnit sig icke kunna godtaga departementschefens äskanden i fråga om det under statens järnvägars fond upptagna lånestödet med 2 mkr. till Svenska lastbilsaktiebolaget. Utskottet biträder i övrigt Kungl. Maj:ts förslag beträffande investeringsverksamhetens omslutning samt dess fördelning de skilda verken emellan.»

2. vid punkten 3 (Televerkets anslagsbehov)

a) beträffande inträdesavgiften för telefonabonnemang av herrar *Virgin, Åkerlund, Staxäng* och *Bohman*.

b) beträffande rätt till fri etablering av radio- och televisionsanläggningar av herrar *Virgin, Åkerlund, Staxäng* och *Bohman*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionen II: 615 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 15, som börjar med »Vidkommande slutligen» och slutar med »förevarande motionerna», bort ha följande lydelse:

»Såsom i motionen II: 615 anförts är det av allmänt intresse att yttrande- och opinionsfriheten värnas på ett sådant sätt att frihet råder också i etern. Ur allmänhetens synpunkter är det dessutom angeläget att kunna välja mellan olika program och därmed ha möjlighet att tillgodose sin personliga smak och sina speciella önskemål. Såsom motionärerna anför talar dessa principiella skäl för att ett principbeslut om fri etablering av radio- och televisionsanläggningar nu fattas. Friheten för radio och television måste emellertid vara en frihet under ansvar och för sådant ändamål blir det nödvändigt att tillskapa en auktorisationsnämnd för den framtida radio- och televisionsverksamheten med uppgift framför allt att övervaka denna och auktorisera programbolagen.»

dels ock utskottets hemställan under VII. bort ha följande lydelse:

»VII. att riksdagen må

1. besluta att införa rätt till i princip fri etablering av radio- och televisionsanläggningar;

2. uttala att löpande avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges Radio AB icke måtte förnyas i vad avser monopol för Sveriges Radio AB att bedriva radio- och televisionssändningar efter löpande avtalstids utgång;

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag till lagstiftning som nödvändiggöres av dels den fria etableringsrätten, dels de med den fria etableringsrätten sammanhängande förändringarna inom opinionsrättens område snarast måtte föreläggas riksdagen;

4. besluta att en s. k. auktorisationsnämnd skall inrättas;

5. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag till riktlinjer för auktorisationsnämndens sammansättning samt dess verksamhet i enlighet med i motionen framförda synpunkter snarast måtte föreläggas riksdagen.»

3) vid *punkten 4* (Statens järnvägars anslagsbehov)

a) av herrar *Virgin, Akerlund, Staxäng* och *Cassel*, vilka under förutläggning av bifall till den med 1 a) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »dessa delar», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner i likhet med motionärerna förfaringssättet, att anvisa ett statligt biltrafikföretag kapital vid sidan av den ordinarie lånemarknaden strida mot de riktlinjer för den statliga trafikpolitiken som kommit till uttryck i av 1953 års trafikutredning hittills framlagda betänkanden. Den fria konkurrens på lika villkor mellan statens företag och enskilda företag som utredningen förutsätter kan icke komma till stånd om det statliga företaget gynnas framför de andra med kapitaltillskott. I den mån staten genom sta-

tens järnvägar bör bedriva biltrafik, finner utskottet detta böra ske i ett från statens järnvägar helt fristående bolag, så att någon sammanblandning mellan de kostnader som betingas av de olika slagen av trafik icke kan ske.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 422 och II: 512, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna I: 359 och II: 414 samt I: 506 och II: 608, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 308 000 000 kr.»

b) av herrar *Bengtson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka, *Gustafsson* i Kårby och *Löfroth*, vilka under förutsättning av bifall till den med 1 b) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »dessa delar», bort ha följande lydelse:

»Såsom järnvägsstyrelsen framhållit kan icke det nuvarande aktiekapitalet från gängse bolagsfinansiella synpunkter anses tillräckligt i förhållande till rörelsens storlek och omsättning. Utskottet tillstyrker därför att 2 mkr. ställes till förfogande för aktieteckning. Däremot anser utskottet icke att bärande skäl presenterats för det förordade speciella lånestödet, då det icke kan erbjuda några svårigheter för ett företag av lastbilsaktiebolagets art och ställning att erhålla lån och krediter på villkor som är jämförliga med dem som gäller för de enskilda företagen inom lastbilstrafikbranschen.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 359 och II: 414 samt I: 506 och II: 608 och med bifall till motionerna I: 422 och II: 512, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 310 000 000 kr.»

c) av herr *Ståhl*.

Särskilt yttrande

vid *punkten 3* (Televerkets anslagsbehov) av herrar *Boman, Per Jacobs-son, Per-Olof Hanson, Ståhl, Svensson* i Ljungskile och *Löfroth*, vilka anfört följande.

»Frågan om kommersiell TV i Sverige var föremål för behandling vid förra årets höstsession i anledning av då väckta motioner. Motionerna kunde behandlas mot bakgrunden av de tilläggsdirektiv, som kommunikationsministern då nyligen utfärdat till 1960 års radioutredning med uppdrag att utreda jämväl riktlinjerna för televisionens framtida utveckling.

Vi yrkade då att frågan om en kommersiell television borde klarläggas och att skilda alternativ därvid borde upptagas till prövning genom en allsidig och förutsättningslös utredning. Utvecklingen på TV-området — såväl inom landet som utomlands — hade enligt vår uppfattning lett till att de förutsättningar, på vilka statsmakterna 1956 grundade sitt beslut i TV-frågan, i viktiga avseenden förändrats. Det vore därför icke rimligt att betrakta nämnda beslut som slutgiltigt.

Yrkandet om komplettering av radioutredningens direktiv för att möjliggöra en förutsättningslös prövning av frågan om kommersiell reklam i TV och därmed sammanhängande spörsmål avvisades av riksdagens majoritet.

Vi har för vår del inte funnit anledning till ändring av den uppfattning som vi redovisade vid frågans behandling och vilken i korthet refererats här ovan. Då frågan så nyligen varit föremål för riksdagens prövning, har vi inte ansett tiden mogen för det krav på en förutsättningslös omprövning, som vi i princip omfattar.»